

ПРОБЛЕМИ НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ У КОНТЕКСТІ ПЕДАГОГІЧНОЇ СПАДЩИНИ Г. ВАЩЕНКА

Шевченко С.М.

кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник
старший науковий співробітник
відділу історії та філософії освіти
Інституту педагогіки Національної академії
педагогічних наук України
ORCID ID iD: 0000-0002-0432-8893
e-mail: shevchenko_s_n@ukr.net

Кожен народ, зокрема й українці, виробили свою національну систему виховання. Вона є тією основою, на якій із покоління в покоління формувалися національна самосвідомість, патріотичні й громадянські почуття українців. Тисячу років тому Конфуцій закликав: «Уперед – до пращурів!» У наш час ці слова набули нового, сучасного смислу. Тому проблеми національно-патріотичного виховання мають розглядатися не лише з позицій сьогодення, й у контексті педагогічної спадщини – праць Григорія Ващенко, Бориса Грінченка, Михайла Драгоманова, Миколи Костомарова, Юрія Липи, Софії Русової, Василя Сухомлинського, Костянтина Ушинського, Івана Франка, Якова Чепіги й інших [1; 2; 3; 4; 5; 6; 7]. Визначний український педагог Григорій Ващенко зазначав, що «традиційний європейський виховний ідеал побудований на засадах гармонійного розвитку людини. Гармонійність треба розуміти не як розвиток всіх властивостей людини до однакового рівня, а як певну цілість, при якій кожна здібність посідає в особі те чи інше місце в зв'язку з роллю її в нашому житті й діяльності». Людину можна вважати гармонійно розвиненою лише за умови, якщо певна якість «посідає центральне місце в її психічному житті і відіграє роль стрижня, навколо якого органічно об'єднуються особисті властивості людини. Такою властивістю українця в сучасних умовах життя українського народу є безмежна відданість Богові й Батьківщині». Вони включають високі інтелектуальні якості (відповідний світогляд, добру фахову підготовку, розвинені логічне мислення, інтелект, творчі здібності)» [4, с. 185]. Отже, «прояв і втілення творчого потенціалу людини завжди були і є основним джерелом суспільного вдосконалення і культурно-історичного поступу. Для виживання, саморозвитку і творчої самореалізації особистості у складних сучасних умовах потрібна здатність до осмислення і перетворення власного досвіду, вміння вийти за межі сформованих у суспільстві стереотипів і соціальних шаблонів та знайти своє місце у світі» [8]. Таким чином особливої значущості набуває формування творчого і водночас ціннісно-сміслового ставлення людини до дійсності, розвиток її творчої унікальності, зокрема у вивченні свої мови, культури та цінностей, що проглядається безпосередньо в українських учених-інтелектуалах минулого та сьогодення.

Наприклад, Григорій Ващенко наполягав: «молодь мусить чітко уявляти собі, в чім благо Батьківщини». Це: 1. Державна незалежність, можливість для українського народу вільно творити своє політичне, соціальне, господарське і релігійне життя. 2. Об'єднання всіх українців незалежно від їх територіального походження, віросповідання, соціального стану тощо в одну спільноту, що пройнята єдиними творчими прагненнями й високим патріотизмом. 3. Справедливий державний устрій, який підтримував би лад в суспільстві і водночас забезпечував особисті права й волю кожного громадянина, сприяв би розвиткові і прояву його здібностей, спрямованих у бік громадського добра. 4. Справедливий суспільний устрій, який унеможливило б боротьбу між окремими групами суспільства. 5. Високий рівень народного господарства, що забезпечувало б матеріальний добробут всіх громадян. 6. Розквіт духовної культури українського народу: науки, мистецтва, освіти; піднесення їх на

світовий рівень. 7. Високий релігійно-моральний рівень українського народу. 8. Високий рівень здоров'я українського народу [4, с. 173–175]. Більшість цих пунктів актуальна і для нашого сьогодення. Григорій Ващенко писав: «Виховуючи інтелект, даючи дітям знання, ми так або інакше впливаємо на їх волю і почуття... Існує лише одна доброчинність – мудрість, яка відносно волі стає хоробрістю, відносно почувань – помірністю, відносно інших людей – справедливістю, відносно Бога – благочестивістю» [4, с. 173]. Таким чином, вся спадщина Григорія Ващенко підлягає окремому вивченню, як особливо-важливого чинника у національно-патріотичному вихованню школярів у сьогоденному загальноосвітньому вивченні.

Список літератури:

1. Бех І. Д. Виховання особистості: сходження до духовності: наук. видання. Київ: Либідь, 2006. 272 с.
2. Бондаренко Н. Ідеї українських інтелектуалів як підложжя національно патріотичного виховання. Формування громадянської культури в новій українській школі: традиційні та інноваційні практики. Суми: КЗ Сумський ОППО, 2022. С. 1–13. <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/731118>
3. Бондаренко Н. В. Непроминуше значення доробку Василя Сухомлинського для розбудови Нової української школи. Нова педагогічна думка. 2019. № 3 (99). С. 6–9. <http://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/7176852>
4. Ващенко Г. Виховний ідеал («Записки виховника»). Брюссель; Торонто; Нью-Йорк; Лондон; Мюнхен: Вид-во Центральної Управи Спілки Української Молоді, 1976. 209 с.
5. Грабовський С. Якими були насправді традиційні цінності? День. № 105- 106. 15-16 червня, 2018 р. С. 11.
6. Липа Ю. Призначення України. Друге незмінене видання. Львів: Просвіта, 1992. 272 с.
7. Ушинський К. Д. Людина як предмет виховання: спроба педагогічної антропології / Костянтин Дмитрович Ушинський. Твори в 6 т. / відп. за укр. видання Г.С. Костюк, С. Х. Чавдаров. Київ : Рад. школа. 1952. Т. 4.
8. Шевченко С.М. Виклики сучасної освіти: проблема формування творчого та ціннісно-сміслового ставлення підростаючого покоління до дійсності. Антропологічні ідеї щодо національної ідентичності. Сучасні проблеми формування демократичних цінностей у світовому просторі № 32: у 2 томах: збірник матеріалів ХХІХ Міжнародної науково-практичної конференції «Сучасні проблеми формування демократичних цінностей у світовому просторі», 21 – 22 березня 2024 року / Київський міжнародний університет. К.: КиМУ, 2024. Т.2. С. 97-101. https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/741005/1/suchasni_problemu_formuvannya_2024_tom22-97-101%D0%A2%D0%B5%D0%B7%D0%B8%20%D0%A8%D0%B5%D0%B2%D1%87%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE%20%D0%A1.%D0%9C..pdf